

**Toolkit privind
combaterea discriminării persoanelor
cu tulburări din spectrul autist
în comunitate**

Autor
Gyárfás Erzsébet – Asistent social principal

Cuprins

Introducere.....	4
Cap. 1. Autismul. Acceptarea și prejudecata persoanelor cu TSA în societate.....	5
1.1. Ce este autismul?.....	6
1.2. Cauzele tulburărilor din spectrul autist.....	6
1.3. Diagnosticarea autismului.....	7
1.4. Tulburări la nivelul interacțiunilor sociale.....	8
Cap. 2. De la înțelegere la intervenția educațională și profesională.....	11
2.1. Intervenția educațională.....	11
2.2. Intervenția profesională.....	13
Cap. 3. Ce reprezintă drepturile omului. Cum ne putem implica în viața comunității?.....	16
3.1. Contextele în care sunt încălcate drepturile persoanelor cu TSA și poate apărea discriminarea persoanelor cu TSA.....	18
3.1.1. Mass-media.....	18
3.1.2. Discriminarea educațională.....	18
3.1.3. Discriminarea profesională.....	20
3.1.4. Discriminarea în comunitate.....	21
Cap. 4. Valoarea și provocarea unei munci incluzive.....	24
4.1. Obstacole care limitează integrarea în muncă a persoanelor cu TSA.....	25
Cap. 5. Fenomene specifice de discriminare.....	26
5.1. Discriminarea.....	26
5.2. Stereotipurile.....	28
5.3. Prejudecata.....	29
5.4. Bullying-ul, intimidarea.....	30
5.5. Discursul instigator la ură.....	30
5.6. Izolarea socială.....	31
Cap. 6. Metode de combatere a discriminării.....	32
6.1. Participare.....	32
6.2. Autoreprezentare.....	33
6.3. Diversitate.....	33
6.4. Conceptul de „easy-to-read”.....	34
Check-list.....	36
Bibliografie.....	38
Anexe.....	41

Introducere

Toolkitul privind combaterea discriminării persoanelor cu tulburări din spectrul autist (TSA) în comunitate, a fost realizat în cadrul proiectului “MASPA – Măsuri pentru promovarea non discriminării și incluziunii sociale în mediul școlar, comunitate și pe piața muncii, pentru persoanele cu autism, cu focus pe comunitățile de roma”. Proiectul este derulat cu sprijinul financiar al Programului RO10-CORAI, finanțat din Granturile SEE 2009-2014 și administrat de Fondul Român de Dezvoltare Socială. Scopul proiectului este reducerea inegalităților și prevenirea excluderii sociale în școli, comunitate și pe piața muncii a copiilor și tinerilor cu tulburări din spectrul autist (TSA), în special a celor care fac parte din comunitatea roma.

Activitățile principale ale proiectului au venit în întâmpinarea directă și punctuală a lipsurilor existente în integrarea educațională și socio-profesională a persoanelor cu TSA și are componente puternice de cercetare și documentare, creare de modele concrete de acțiune, pilotate inclusiv prin educație și formare și, nu în ultimul rând, creare de politici și strategii naționale.

Cercetarea și documentarea au fost făcute în comunitățile din județele incluse în proiect (Arad, Galați, București) și au presupus realizarea unui studiu asupra discriminării, în școli, comunitate și pe piața muncii.

Pe baza rezultatelor studiului, au fost concepute două toolkit-uri: Toolkitul privind combaterea discriminării și excluderii sociale a persoanelor cu TSA pe piața muncii și Toolkitul privind combaterea discriminării persoanelor cu TSA în comunitate.

Cele două Toolkit-uri cuprind o parte teoretică (informații despre TSA) și o parte cu intervenții practice pentru evitarea discriminării persoanelor cu TSA, în contextele prezentate. După testarea eficienței toolkit-urilor în școli și instituții, cele două toolkit-uri vor sta la baza unor proiecte de politici publice și strategii naționale pentru îmbunătățirea procesului de integrare a persoanelor cu TSA pe viitor.

Acest material a fost elaborat pentru a putea fi folosit de către profesioniștii implicați în serviciile comunitare pentru persoanele cu dizabilități. Documentul se dorește a fi un instrument de lucru util în procesul de lucru cu persoanele cu dizabilități, pentru pregătirea acestora, pentru integrarea și monitorizarea ei după integrare în orice fel de serviciu comunitar.

Cap. 1. Autismul. Acceptarea și prejudecata față de persoanele cu TSA în societate

Discriminarea persoanelor cu TSA reprezintă actualmente o problemă întâmpinată în societatea românească. Aceasta se manifestă sub diferite forme (directă, indirectă, multiplă etc.) și duce la imposibilitatea accesării diferitelor sisteme de către această categorie de persoane. Ne propunem ca în acest material să oferim soluții pentru combaterea discriminării persoanelor cu TSA în comunitatea în care trăiesc.

Societatea nu este formată numai din unii oameni, ci din toți. Educați sau mai puțin educați, suntem parte a întregului și dăm fiecare identitate și specific comunității din care facem parte. Valoarea unui om este dată de unicitatea sa, de ceea ce reprezintă el prin particularitățile, caracteristicile, capacitățile și competențele pe care le are, dar și de modul în care este integrat social, apreciat de comunitatea și societatea din care face parte. Fiecare om are dreptul de a beneficia de sprijin pentru formarea și integrarea lui socială și individuală, cu atât mai mult atunci când este vorba de copii. Aceștia au dreptul de a se dezvolta și forma cât mai adecvat, pentru a-și construi unicitatea și a participa la identitatea socială și culturală din care fac parte. Este firesc ca societatea să îi sprijine prin politicile derulate la început la nivelul familiei, apoi prin grădiniță, școală și la locul de muncă.

Barierile create de atitudinile negative reprezintă un obstacol major în educația și integrarea socio-profesională a persoanelor cu TSA. Atitudinea profesorilor, administratorilor școlari, a altor copii și a familiei afectează integrarea copiilor cu autism în școlile de masă, iar ulterior acest lucru conduce la excluderea socio-profesională a persoanelor cu TSA. Unii profesori consideră că ei nu au obligația să educe copii cu autism, alții favorizează acele tipuri de dizabilități considerate mai ușor de integrat în școlile de masă. Chiar și în cazurile în care copiii cu autism și familiile acestora sunt încurajați, standardele impuse acestora sunt mai joase, acordându-se puțină atenție performanțelor școlare, cei din jur neavând încredere în capacitatea acestora de a învăța. Persoanele cu TSA adesea devin țintele actelor violente, inclusiv abuz fizic sau verbal și izolare socială. Teama de violență poate avea efecte majore asupra persoanelor cu TSA, precum și asupra familiei, aceștia preferând adesea să se retragă din viața unei comunități de teama stigmatizării, etichetării.

Oportunitățile pentru o viață mai bună înseamnă condițiile pentru o viață mai bună, acele caracteristici ale mediului care nu se limitează doar la condițiile materiale. Abilitățile de viață ale indivizilor reprezintă modalitățile în care aceștia, prin resurse proprii, pot face față problemelor cu care se confruntă. Rezultatele vieții sunt exprimate pe de o parte prin utilitatea vieții și pe cealaltă parte prin modul de apreciere a vieții, adică modul cum își percep oamenii propria viață în mod pozitiv, raportat la fericire, satisfacția cu viața și bunăstarea subiectivă. (Buzducea, 2010)

1.1. Ce este autismul?

Autismul este o tulburare de dezvoltare neurobiologică cu debut în copilărie, care afectează evoluția normală a unei persoane, în special funcțiile de comunicare și de interacțiune socială.

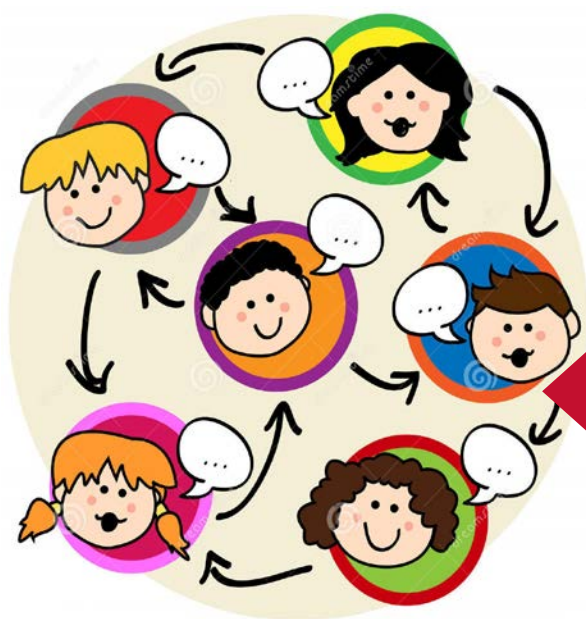
Autismul nu este o boală, ci este o stare, o condiție și ca atare nu poate fi vindecat cu medicamente. Medicamentele se folosesc doar la ameliorarea afecțiunilor asociate, de ex. hiperactivitatea, anxietatea, probleme de somn. Autismul este o tulburare pervazivă de dezvoltare, adică o tulburare care afectează (penetreză) toate aspectele vieții. Această noțiune a apărut datorită diversității simptomelor, adică, la un capăt al spectrului se află cazurile afectate grav de autism cu retard mental sever, iar la celălalt capăt al spectrului se află persoanele înalt funcționale cu verbalitate bună dar cu elemente încă detectabile din spectru.

1.2. Cauzele tulburărilor din spectrul autist

Cauza exactă a acestei tulburări nu este cunoscută, dar este din ce în ce mai discutată existența factorilor genetici. Pentru mult timp s-a crezut că vaccinurile sau factorii de mediu, la care a fost expus copilul înainte, în timpul sau după naștere pot determina apariția autismului. Aceste teorii nu au fost dovedite științific, astfel au fost respinse.

Triada deficiențelor creată de Lorna Wing sistematizează caracteristicile comune ale persoanelor cu TSA:

1. Socializarea

Socializare – persoanele cu TSA pot avea dificultăți în a stabili relații cu semenii, pot părea indiferenți față de cei din jur, pot să nu accepte atingerea, să se comporte bizar în public.

2. Comunicarea verbală sau non-verbală

Comunicare verbală sau non-verbală – mulți copii cu TSA au întârzieri în dezvoltarea limbajului sau nu pot comunica verbal deloc și în această situație copilul nu folosește nici o altă formă de metacomunicare, decât dacă este foarte motivat (a ajunge la ceva, a primi ceva). La persoanele care vorbesc se poate observa folosirea unor cuvinte bizare, ei pot înțelege pe deplin sensul unor expresii și să le interpreteze ad litteram, dar nu înțeleg gesturile, tonul vocii, expresia facială.

3. Comportamentele repetitive și stereotipe

Comportamente repetitive și stereotipe – copiii au dificultăți în dezvoltarea jocului social, atenția concentrată în mod excesiv pe anumite obiecte și ignorarea celor de care, de obicei, ceilalți copii sunt interesați. Au rezistență la schimbare, insistențe pe rutine, urmate adesea cu strictețe ca un ritual, devenind anxioși când rutina nu este respectată.

1.3. Diagnosticarea Autismului

O persoană cu TSA va manifesta cel puțin câteva din următoarele aspecte:

- ✓ Vorbire redusă și limbaj sărac
- ✓ Jocuri inadecvate,
- ✓ Dificultăți în a interacționa cu alții,
- ✓ Contact vizual redus,
- ✓ Ar putea să meargă pe vârfuri,
- ✓ Ar putea să-și agite mâinile,

- ✓ Tendința de a se concentra asupra unor preocupări puține și ciudate,
- ✓ Nu pune întrebări,
- ✓ Eșecul de a le arăta altora obiecte,
- ✓ Eșecul de a se orienta când este strigat pe nume,
- ✓ Eșecul de a se angaja în joc reciproc,
- ✓ Eșecul de a copia mișcările altora,
- ✓ Ar putea să se împotrivescă atingerilor sociale precum îmbrățișările.

În general, simptomele autiste se schimbă odată cu dezvoltarea și se pot îmbunătăți considerabil.

1.4. Tulburări la nivelul interacțiunilor sociale¹

Dificultățile pe care le au persoanele cu TSA la nivelul interacțiunilor sociale cu ceilalți reprezintă problema centrală a acestei tulburări și totodată principalul criteriu de diagnosticare. Unele persoane cu TSA pot fi foarte izolate social, altele pot fi pasive în relațiile sociale sau foarte puțin interesate de alții. Altele pot fi foarte activ angajate în relațiile sociale, însă într-un mod ciudat, unidirecțional sau de o manieră intruzivă, fără a ține seama de reacțiile celorlalți. Toate aceste persoane însă au în comun o capacitate redusă de a empatiza, deși sunt capabili de a fi afectuoși, însă în felul lor.

Lorna Wing (1996) a delimitat 4 subgrupe de persoane cu TSA în funcție de tipul interacțiunilor sociale, indicator și al gradului de autism:

A. Grupul celor distanți

Grupul celor "distanți", formă severă de TSA, unde persoanele nu inițiază și nici nu reacționează la interacțiunea socială, deși unii acceptă și se bucură de anumite forme de contact fizic. Unii copii sunt atașați la nivel fizic de adulți, dar sunt indiferenți la copiii de aceeași vârstă.

¹<http://www.autismromania.ro/site/SprijinSfaturiIdei/ceEsteAutismul/>

B. Grupul celor pasivi

Grupul celor "pasivi", formă mai puțin severă, în care persoanele răspund la interacțiunea socială, însă nu inițiază contacte sociale.

C. Grupul celor activi dar bizari

Grupul celor "activi" dar "bizari", în care persoanele inițiază contacte sociale, însă într-un mod ciudat, repetitiv sau le lipsește reciprocitatea. Este vorba adesea de o interacțiune unidirecțională, aceștia acordând puțină atenție sau neacordând nici o atenție reacției/ răspunsului celor pe care îi abordează.

D. Grupul celor nenaturali

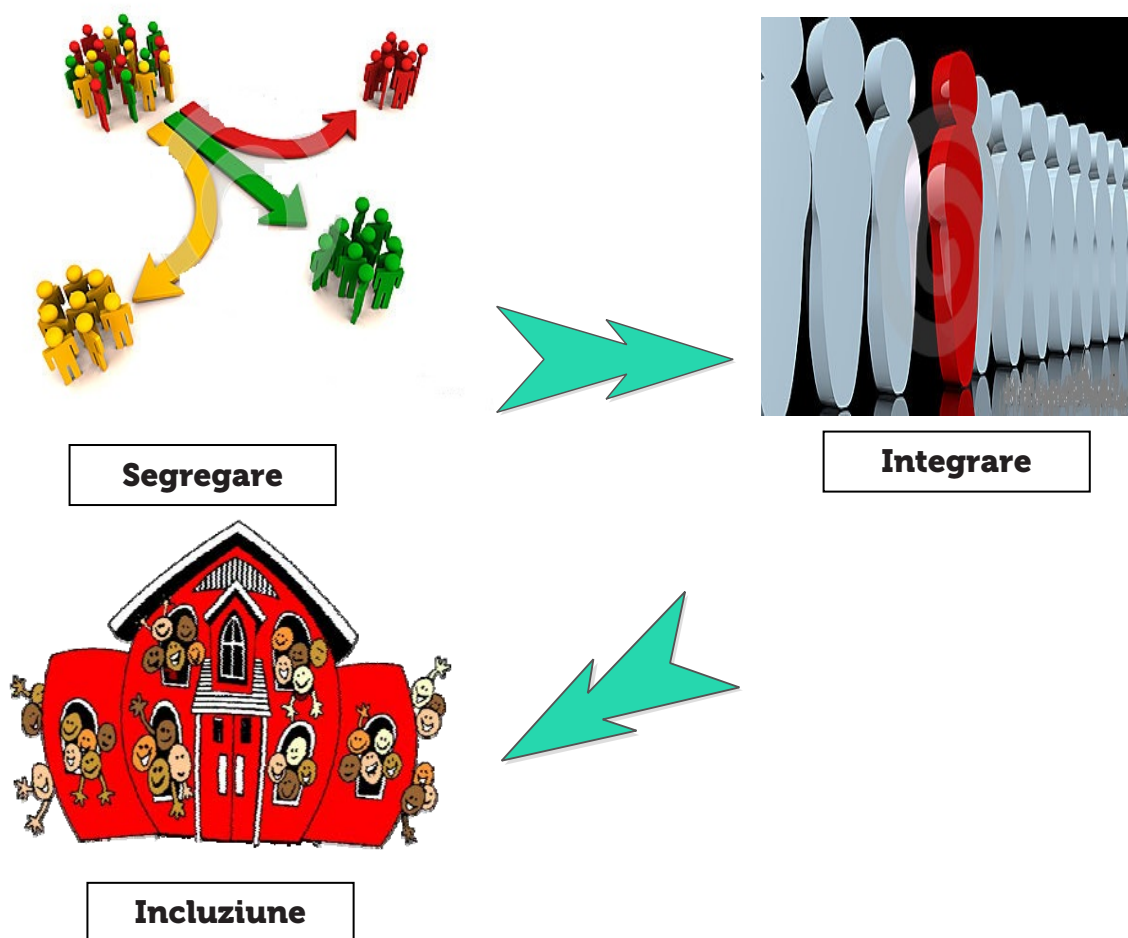
Grupul celor "nenaturali", în care persoanele inițiază și susțin contacte sociale, însă într-o manieră foarte formală și rigidă, atât cu străinii, cât și cu familia sau prietenii. Acest tip de interacțiune socială se întâlnește la unii adolescenți și adulți înalt funcționari.

Cap. 2. De la înțelegere la intervenția educațională și profesională

2.1. Intervenția educațională

Incluziunea școlară, ca proces, este dificil de realizat în interiorul unui sistem de evaluare bazat pe competiție, care valorizează doar nivelurile de achiziții academice ridicate. Chiar dacă, aparent, copii parcurg aceleași curriculum, asta nu înseamnă că ei au aceleași experiențe și competențe educaționale ca și colegii lor, ori că împart aceleași experiențe sociale cu ei. Interacțiunea pozitivă între copiii cu autism și semenii lor nu are loc automat, doar prin plasarea copiilor în medii presupuse integrate. Incluziunea nu se rezumă nici la locul unde sunt plasați copii, nici la furnizarea accesului la seturi de norme de învățare și comportamente, ci presupune ca școlile să poată răspunde nevoilor tuturor copiilor.

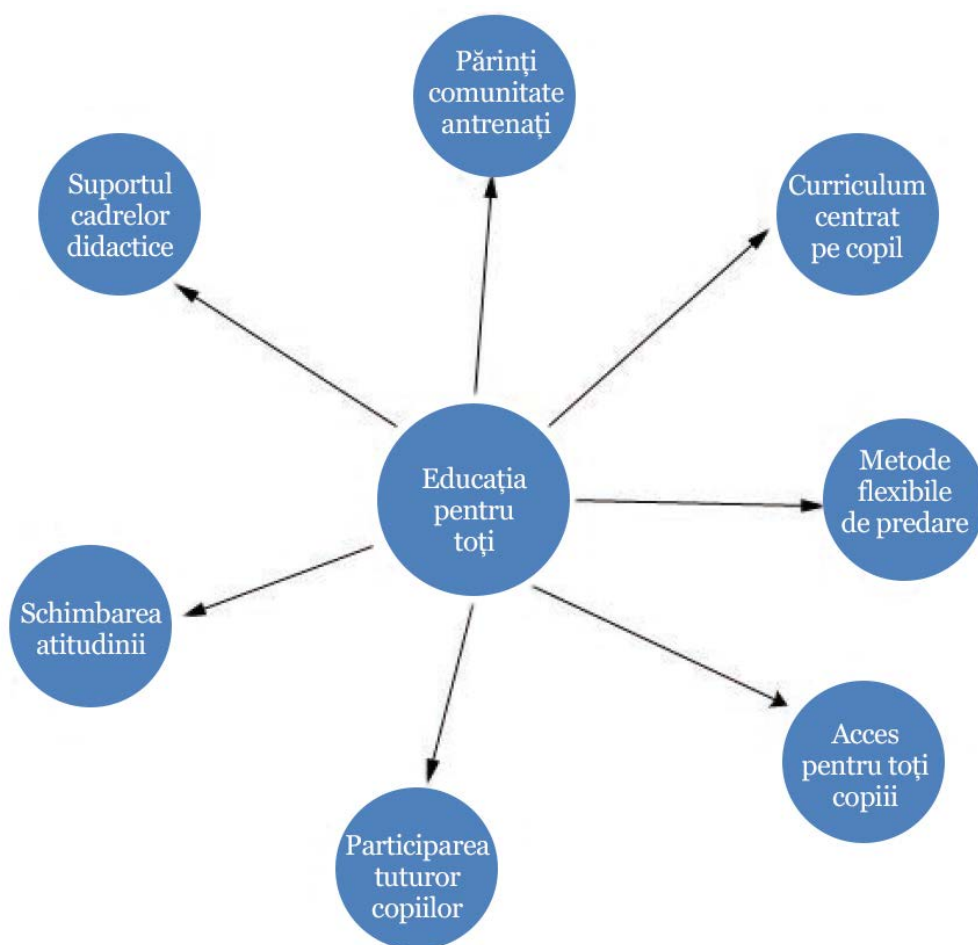
Incluziunea reprezintă esența unui sistem educațional comprehensiv, specific unei societăți care are ca obiective valorizarea și promovarea diversității și egalității în drepturi. Acest sistem este caracterizat prin:

- relații interpersonale deschise, pozitive, bazate pe parteneriat,
- flexibilitatea programelor școlare, a strategiilor educaționale și a serviciilor de suport pentru elevii cu dificultăți de învățare,
- promovarea egalității în drepturi și responsabilități, precum și asigurarea accesului oportunității,
- parteneriat cu familia,
- implicarea activă a comunității în programele școlii (Ungureanu D., 2000).

Factorii incluziunii:

- cadrele didactice – incluziunea depinde în mare măsură de pregătirea cadrelor didactice, de atitudinea și modul de raportare a acestora față de copiii cu cerințe educaționale speciale (CES), precum și de strategiile didactice utilizate,
- colegii din clasă, din școală – pe lângă pregătirea și activitatea cadrului didactic un rol foarte important în procesul incluziunii îl au colegii din clasă și din școala unde învață copiii cu dizabilități,
- mediul școlar – școala incluzivă este aceea care valorifică toate resursele existente pentru a răspunde cerințelor și nevoilor tuturor elevilor.

Educația pentru toți

Sursa: Organizația pentru cooperare economică și dezvoltare. Politici în educație pentru elevii în situații de risc și pentru cei cu dizabilități de Europa de Est

2.2. Intervenția profesională

Serviciul de angajare asistată este un model pentru integrarea cu succes a persoanelor cu dizabilități pe piața forței de muncă. Această metodă a fost elaborată cu scopul de a sprijini angajatul cu dizabilitate în vederea exercitării drepturilor elementare și trăirea unei vieți decente, totodată înseamnă un sprijin pentru familia lui, transformându-l dintr-un membru pasiv și dependent, într-o persoană independentă, cu o capacitate parțială de a-și controla viața. Prin integrarea socio-profesională a persoanelor cu dizabilități există doi câștigători: pe de o parte, societatea, care obține scăderea numărului de persoane dependente de serviciile sociale din această categorie și pe de altă parte persoanele cu dizabilități, care își pot câștiga autonomia și li se asigură creșterea calității vieții.

Angajarea asistată se concentrează asupra capacităților și nu asupra dizabilităților, în primul rând prin acordarea de sprijin persoanelor în funcție de nevoile individuale și în al doilea rând prin furnizarea de consultanță angajatorilor. Din aceste motive, este un instrument eficient pentru ajutorarea persoanelor cu dizabilități pentru a-și găsi și menține un loc de muncă pe piața liberă a muncii.

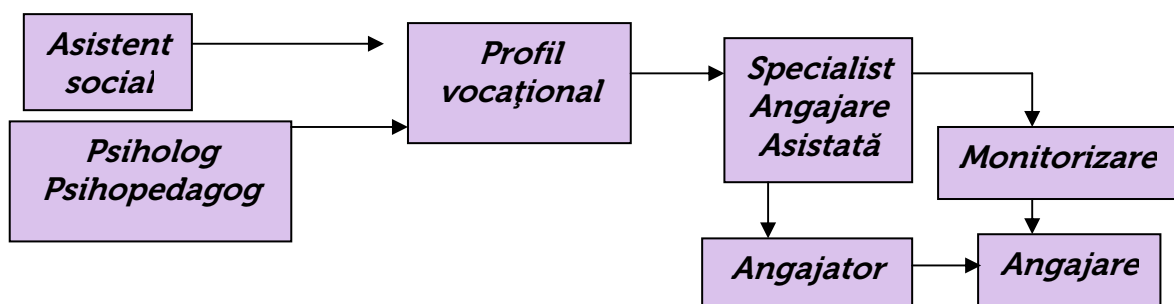
Angajarea asistată a făcut ca în ziua de astăzi munca plătită să fie posibilă pentru multe persoane cu dizabilități care erau considerate în trecut incapabile să lucreze. Aceasta le permite să aibă un venit, să-și dezvolte abilitățile și să învețe să-și recunoască capacitățile. Multe persoane cu dizabilități au dobândit demnitate și încredere în sine la locurile lor de muncă asistate. Au clădit relații și participă mai activ în cadrul comunității lor. Au început să facă propriile alegeri, să-și planifice viitorul și să-și lărgescă orizontul vieții.

Angajarea asistată se fondează pe o abordare de tip „plasare – instruire - menținere”, care înseamnă o investiție în oameni și nu în clădiri sau echipamente. Aceasta se concentrează asupra capacităților și nevoilor individuale ale unui bărbat sau ale unei femei cu dizabilități. Strategia de asistare este personalizată în funcție de nevoile personale. Persoana cu dizabilități este jucătorul cheie în procesul de angajare asistată. Conform acestui model, persoana cu dizabilitate are nevoie să se implice activ în obținerea de rezultate în muncă. Aceasta presupune un demers de alegere a unei slujbe conforme cu interesele, preferințele și abilitățile personale.

Modelul de angajare asistată constă din mai multe etape diferite:

- solicitarea, informarea;
- evaluarea inițială a nevoilor persoanelor care solicită ajutor;
- evaluarea psihologică, psihopedagogică și socială (Profil vocațional);
- pregătirea diferențiată:
 - a. Dezvoltarea Deprinderilor de Viață Independentă- program de zi
 - b. Educația Vocațională
 - c. Bursa de meserii
 - d. Grup de suport pentru persoane cu dizabilități psihice
- medierea locului de muncă, (analiza, adaptarea locului de muncă, formare/instruire la locul de muncă);
- monitorizarea și consilierea post angajare, pentru păstrarea locului de muncă;
- socializarea și timpul liber.

Aceste activități sunt realizate de o echipă multidisciplinară, specialiști în angajare asistată: psiholog, asistent social, psihopedagog. Echipa angajată în cadrul serviciului de angajare asistată este abilitată în acordarea sprijinului beneficiarului pentru accesarea serviciului și angajarea acestuia, supravegherea activităților desfășurate etc.

Specialiștii din echipa multidisciplinară în angajare asistată, trebuie să observe la beneficiar:

- abilitățile funcționale de bază, cum ar fi cele de îngrijire personală, îmbrăcare, hrănire, cât timp durează și modul în care utilizează mijloacele de transport,
- abilitățile legate de motricitate, auz, vâz și limbaj, inclusiv folosirea brațelor, mâinilor, capacitatea de a sta în șezut, transfer, manevrarea scaunului cu roțile în mod eficient, utilizarea dispozitivelor de comunicare,
- identifică și analizează interesele și așteptările beneficiarului, incluzând tipul de muncă pe care acesta și-l dorește și tipul de muncă pe care părintele/tutorele se așteaptă ca beneficiarul să-l realizeze,
- vor integra aceste informații cu informațiile obținute de la alte persoane care fac parte din rețeaua socială a beneficiarului,
- identifică situații sociale preferate de beneficiar, mediul tipic, oamenii care alcătuiesc cercul social și alte activități preferate.

Pentru mai multe informații vă propunem să accesați site-ul <http://www.dizab-job.ro/>.

Cap. 3. Ce reprezintă drepturile omului. Cum ne putem implica în viața comunității?

Richard Rorty (filozof american) consideră că în lumea de azi, marcată de pluralism și diversitate, drepturile omului ar trebui văzute ca principalul mijloc de evitare a suferinței și umilinței. Ele ar furniza standardele minime ale demnității, tolerării și conviețuirii într-o lume globalizată.

Drepturile omului reprezintă acele garanții ce aparțin oricărei ființe umane datorită simplului fapt de a fi om. Există diferite definiții ale drepturilor omului:

- „garanții pe care nimeni nu le poate nega, limita sau refuza, fără un proces echitabil în fața unui judecător sau a unei autorități cu putere de a judeca”,
- „prerogative garantate la nivel internațional vis-à-vis de stat, care servesc pentru a proteja caracteristicile fundamentale ale ființei umane și demnitatea acesteia în timp de pace și război”.

Drepturile omului sunt drepturi pe care oamenii le au în virtutea faptului că sunt oameni, indiferent de sex, rasă, naționalitate etc. Drepturile fundamentale ale omului nu pot fi înstrăinate, retrase sau restricționate. În principiu, ideea de drepturi ale omului și de respectare a acestora este pusă în relația individ – stat, dar au început să apară discuții și privind respectarea drepturilor omului de către organizații, companii și chiar la nivel individ – individ. Demnitatea omului este premisa drepturilor și libertăților sale. Ea poate fi exprimată doar prin relații, prin viața comună a oamenilor, prin comparație cu ceva. Drepturile omului sunt posibilități ale acțiunilor omului în sfere determinate de lege, recunoscute și garantate de către stat.

În anul 1988, UNESCO a elaborat și lansat o nouă teză care, ulterior a stat la baza directivelor de acțiune ale Conferinței Mondiale a Educației Speciale de la Salamanca din anul 1994: „Educația integrată și reabilitarea pe baza resurselor comunitare reprezintă abordări complementare care se sprijină reciproc în favoarea acordării de servicii pentru persoanele cu dizabilități” (UNESCO 1988). Prin această teză se arată că reabilitarea în comunitate a persoanelor cu dizabilități este parte componentă a dezvoltării unei comunități și vizează implicarea prin eforturi combinate a persoanelor cu dizabilități, a familiilor lor și a membrilor comunității din

care fac parte, împreună cu serviciile de sănătate, educație, profesionale și sociale din comunitatea în care trăiesc (Gherguț, A., 2007). Integrarea presupune în sens larg plasarea/transferul unei persoane dintr-un mediu mai mult sau mai puțin segregat într-unul obișnuit, vizând ansamblul de măsuri care se aplică diverselor categorii de populație și urmărește înlăturarea segregării sub toate formele ei. Integrarea în sens restrâns, cu referire strictă la copiii cu autism și în contextul filosofiei normalizării, se referă la cuprinderea acestora în instituții școlare de masă sau în moduri de organizare cât mai apropiate acestora.

Principiul normalizării presupune luarea în considerare nu doar a modului în care persoana cu autism se adaptează la cerințele vieții sociale, dar, în același timp, și felul în care comunitatea înțelege să se conformeze nevoilor și posibilităților persoanei în dificultate. Normalizarea înseamnă crearea posibilității ca orice persoană cu nevoi speciale să-și dezvolte și să practice un stil de viață cât mai apropiat de parametrii normalității.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a fost înființat prin art. 16 din Ordonanța Guvernului nr. 137/2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. CNCD este autoritatea publică în domeniul discriminării, un garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării. CNCD se poate pronunța asupra faptelor de discriminare, indiferent de contextul în care acestea au avut loc, cu excepția situațiilor în care o lege specială prevede un alt mecanism de sancționare. De exemplu, în Legea nr. 202/2002, privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați se prevede că nu CNCD, ci Inspekția Muncii este competentă să constate și sancționeze contravențiile care au legătură cu egalitatea de șanse între femei și bărbați în relațiile de muncă și mai multe forme de discriminare la locul de muncă.

CNCD nu poate obliga partea care a discriminat să plătească daune către persoana vătămată și nici nu poate dispune restabilirea situației anterioare (de exemplu, reintegrarea persoanei la locul de muncă). Aceste mijloace de reparare a prejudiciului pot fi ordonate numai de către instanța de judecată în fața căreia o hotărâre favorabilă din partea CNCD se poate dovedi foarte utilă.

Pentru mai multe informații vă propunem să accesați site-ul Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării: <http://www.cncd.org.ro/>.

3.1. Contextele în care sunt încălcate drepturile persoanelor cu TSA și poate apărea discriminarea persoanelor cu TSA

3.1.1. Mass-media - poate fi actor în promovarea discriminării și nu de puține ori generează devalorizarea persoanelor cu dizabilități și astfel constituie o barieră promovată de societate. De exemplu, informațiile discriminatorii cu privire la romi, care sunt difuzate pe scară largă ar putea afecta modul în care membrii unei societăți alcătuiesc opiniile lor, perpetuând astfel imaginea unei minorități.

Studiu de caz

Un articol, scris de o jurnalistă renumită, într-un ziar local a arătat că persoanele de etnie romă sunt niște animale și ar trebui eliminate prin orice mijloace și a sugerat că în cazul femeilor rome ar trebui introdusă normarea reproducerii, sau chiar și "sterilizarea" lor. Acest articol a fost comentat intens de către membrii comunității, chiar și în social media. Ziarul nu a prezentat scuze pentru acest articol.

Întrebări

- Care este principala cauză a acestui discurs instigator la ură?
- Care sunt consecințele discursului instigator la ură?
- Care ar trebui să fie reacția societății la discursul instigator la ură?
- Pot fi interzise discursurile instigatoare la ură? Ce alte soluții există?

3.1.2. Discriminarea educațională – În ciuda angajamentelor asumate de România de a promova educația favorabilă incluziunii, copiii cu TSA continuă să se confrunte cu probleme, mulți sunt plasați în instituții segregate, iar cei din instituțiile educaționale de masă primesc adesea un sprijin necorespunzător.

Studiu de caz

Paul este un băiat de 4 ani, diagnosticat cu autism. Timp de mai mulți ani, părinții săi au făcut eforturi majore pentru dezvoltarea, educarea sa într-un centru privat. În anul 2013, Paul a fost declarat apt pentru școlarizarea într-o grădiniță de masă, de către specialiști și medici, fiind un copil cu o evoluție spectaculoasă, verbal și comportamental. În septembrie 2013, familia copilului l-a înscris la grădiniță aducând la cunoștința personalului situația sa. Părinții au discutat cu educatoarea despre copilul lor, explicându-i progresele majore pe care acesta le-a înregistrat și oferindu-și sprijinul pentru aspecte legate de comportamentul copilului. Dar din păcate încă de la început atitudinea educatoarei a fost ostilă, spunându-i mamei că minorul „nu are ce să caute în grădiniță pentru că are probleme...nu stă locului...nu este atent, îi deranjează pe ceilalți”. Din septembrie 2013 și până la începutul anului 2014, educatoarea a continuat să își exprime constant nemulțumirea față de prezența lui Paul în clasă, discutând cu restul părinților despre faptul că Paul „are probleme”, încurajând ceilalți copii să nu se apropie de acesta și prezentându-l în permanență ca pe un pericol iminent: „nu te apropia de el că poate îți da una”. De asemenea, educatoarea a discutat cazul lui Paul cu tot personalul grădiniței, astfel încât nicio altă grupă nu a fost dispusă să-l primească pe copil.

Părinții au angajat un profesor de sprijin care să-l însoțească pe Paul la clasă, care a făcut următorul raport: „am constatat faptul că atunci când copilul este la clasă, este umilit în mod constant, iar doamna educatoare nu își îndeplinește activitățile pedagogice obligatorii, iar Paul este fie marginalizat, fie neimplicat în activitățile derulate la clasă cu ceilalți copii”.

Întrebări

- Care este principala cauză a excluderii lui Paul din grădiniță?
- Care sunt consecințele acestei atitudini discriminatorii?
- Care ar trebui să fie reacția comunității?
- Pot fi interzise astfel de reacții? Ce alte soluții există?

Exemplu:

Danemarca – Proiectul The School for Everybody, the Society for Everybody (Școala pentru fiecare, societatea pentru fiecare), a demarat în 1976 (Gherguț, A.,2001). Comunitatea din trei orașe au înființat o ligă – Educational League, scopul ligii era să susțină transformarea unor școli primare și secundare din comunitățile respective în școli incluzive, cu clase în care să fie integrați un număr limitat de copii, unde fiecare copil cu cerințe educative speciale să poată primi servicii educaționale, asistat fiind de profesori de suport. De asemenea, consiliul de psihologie școlară a fost responsabil de asigurarea condițiilor de educație specială a co-

piilor integrați: flexibilizarea și adaptarea curriculumului școlar, implicarea activă a părinților în educația copiilor, inițierea și derularea unor activități educative extrașcolare prin valorificarea resurselor și serviciilor din comunitate, inițierea unor cursuri de perfecționare a cadrelor didactice în problemele educației incluzive etc.

3.1.3. Discriminarea profesională - Discriminarea profesională se referă la tratament inegal sau nedrept, în raport cu cel aplicat altor membri ai comunității, cauzat de dizabilități în cazul nostru. Specific discriminării profesionale este că ceea ce se impută nu este adresat persoanei care devine ținta discriminării, ci specificului grupului din care acesta face parte.

Mobbing-ul de exemplu se referă la acțiuni, de regulă, subtile, repetitive, menite să submineze sau să compromită imaginea profesională a persoanei cu dizabilități. Este o formă de constrângere la adresa persoanei cu dizabilități, pentru îndepărtarea pericolului (inchipuit) pe care îl reprezintă, miza este aceea de a demonstra că nu este atât de competentă pe cât pare.

Studiu de caz

Ștefan este un băiat de etnie romă, diagnosticat cu Tulburare Asperger. El lucrează ca și informatician la o organizație mică, fiind angajat de către directorul de resurse umane. Cu această angajare șeful de birou nu a fost de acord și a început intimidarea mascată, subtilă. Îl ignora, vorbea cu alți colegi de al lui în șoaptă și se uita permanent la el. Când Ștefan intra într-o încăpere unde erau colegii lui și discutau cu șeful de birou, discuția s-a oprit brusc, în încăpere s-a făcut liniște și toți s-au uitat spre el. După un timp a început intimidarea directă cu acuze privind diferite obiecte pierdute, înjurături, reținerea informațiilor importante, plângeri depuse la conducerea unității împotriva lui Ștefan.

Întrebări

- Care credeți că sunt efectele intimidării mascate resimțite de Ștefan?
- Ce crede Ștefan? Este o persoană rea? Nu este suficient de bun pentru acest loc de muncă? La cine poate apela pentru sprijin?
- Ce este mai important – cuvântul lui sau cuvântul șefului de birou? Își poate apăra singur dreptatea? Care sunt efectele mobbing-ul pe termen lung?

Important

Răspunsul pe care îl primesc de la prima persoană căreia îi relatează incidentul va determina dacă pe viitor victima va cere sprijinul unui superior ierarhic, coleg, într-o situație de mobbing sau va încerca să găsească alte soluții (ex.: să răspundă violent la rândul său).

3.1.4. Discriminarea în comunitate

Studiu de caz

Lui Ionuț, un băiat cu dizabilitate de etnie romă, i-a fost refuzat accesul într-un restaurant pe criteriu de rasă, deoarece proprietarul restaurantului a refuzat să servească persoanele de etnie romă după ce, anterior mai mulți romi au distrus aparatura muzicală și mobilierul din restaurant.

Ce putem face?

- O sesizare la Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului;
- O reclamație penală în instanțele locale;
- Dacă plângerea este respinsă putem face o plângere la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, la Avocatul poporului;
- Putem cere societății civile să ne sprijine în demersurile legale (ex. Liga Pro Europa).

Aspecte reale:

„aș dori să particip la activitățile unei grădinițe din cartier...”
 „aș dori să mă joc și eu cu copiii în parc – dar ei pleacă de lângă mine.”
 „mi-ar face plăcere să pot călători cu trenul, să văd lumea din jur,”

„dar sunt un copil cu TSA”

„...aș dori ca și copilul meu să aibă aceleași șanse la educație ca și ceilalți copii”
 „...aș dori să aibă și copilul meu un grup de prieteni”
 „...aș dori ca și copilul meu să aibă un loc de muncă care să-i asigure un trai decent în cazul în care nu voi mai fi lângă el”

Aș dori toate acestea și sunt un părinte îngrijorat.

Cea mai mare parte a timpului nostru liber o petrecem în comunitatea locală. Prin comunitate locală înțelegem locul de activitate nemijlocită a omului, întreg complexul de instituții și organizații, serviciile de care acesta se folosește. Sub aspect geografic comunitatea locală este curtea, cartierul, sectorul unui oraș, localitatea în întregime. Pentru ca locuitorii într-adevăr să simtă că aparțin și ei comunității, au nevoie de o activitate comună pentru a soluționa niște probleme comune. A ajuta copiii și adulții cu TSA să fie membri activi ai unei comunități, înseamnă a contribui la dezvoltarea acelei comunități. Într-o comunitate locală, comparativ cu instituțiile statului, sunt cu mult mai puține restricții, iar inițiativa pot găsi mult mai repede sprijin și susținere. În comunitate ne putem implica în activitățile organizațiilor, de exemplu ca și voluntari. Participarea în activitatea unor asemenea organizații permite membrilor comunității să fie implicați în luarea deciziilor privind diverse probleme la nivel local, regional, național și internațional. Exemplu de participare în activitatea organizațiilor poate fi elaborarea ideilor și planificarea propriului proiect în scopul soluționării unei probleme de importanță socială. Prin implicare în viața comunității putem fi motivați să generăm schimbările pe care ni le dorim în societate. O comunitate adevărată implică valori umane esențiale: toleranța, solidaritatea, diversitatea, asertivitatea. Prin aceste valori putem crea echilibrul între indivizi și societate, pentru ca ea să fie sanatoasă din punct de vedere al ansamblului său, dar și din punct de vedere individual, al fiecăruia dintre noi. Implicându-ne activ în viața comunității, putem contribui la formarea unei comunități armonioase și creăm un mediu mai bun pentru noi toți.

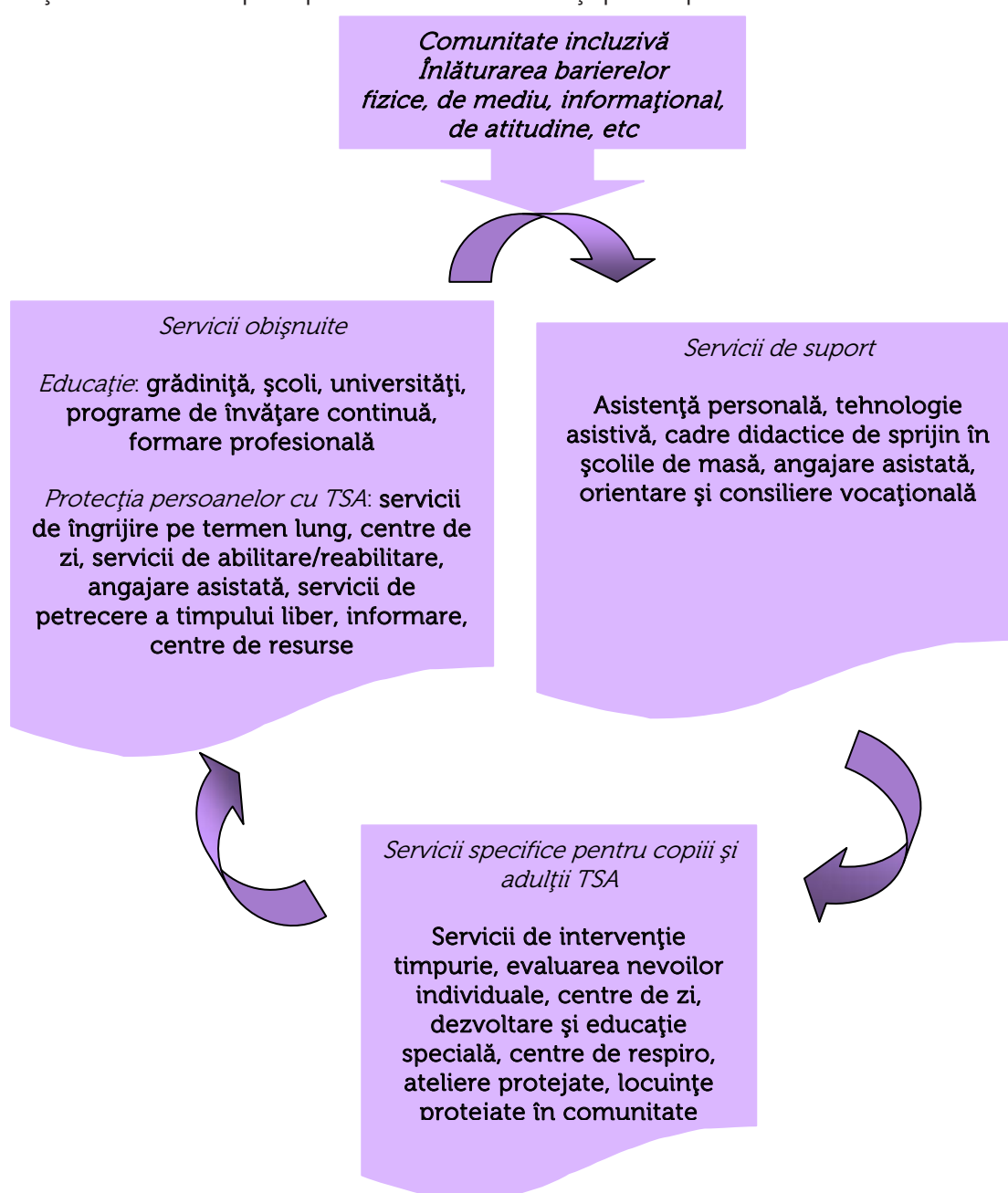
Un centru comunitar poate fi un spațiu de socializare, care ar oferi oportunități atât de comunicare, cât și de implicare în viața comunității, unde tinerii pot fi implicați în activități de informare, cu caracter nonformal: transferul de informații corecte despre consecințele discriminării, marginalizării grupurilor vulnerabile, dezvoltarea abilităților de luare a deciziilor și rezolvare a problemelor, exprimarea sentimentelor și a emoțiilor, dezvoltarea abilităților de comunicare, diminuarea agresivității etc.

Implicare în viața comunității ca și voluntar - orice implicare în activități de voluntariat implică o formă de învățare socială, chiar dacă de multe ori aceasta nu este conștientizată. Implicarea în activități de voluntariat dezvoltă o serie de abilități și competențe sociale, cum ar fi solidaritatea, toleranța, încrederea, spiritul civic și responsabilitatea socială. Voluntariatul oferă posibilitatea interacțiunii între persoanele cu TSA și ceilalți membri ai comunității, astfel are loc cunoașterea persoanelor cu TSA și această colaborare contribuie la creșterea solidarității și toleranței. Implicarea, dăruirea, spiritul civic și încrederea că orice om poate face o diferență în comunitatea lui, mai ales dacă lucrează împreună cu alți oameni, se învață prin implicarea în activități de voluntariat.

Cap. 4. Valoarea și provocarea unei munci incluzive

Diferite tipuri de servicii ar trebui să existe într-o comunitate incluzivă²: servicii obișnuite, specializate și servicii de suport pentru o incluziune și participare activă:

² Broșură informativă pentru reprezentanții autorităților publice, Fundația Transilvană Alpha, 2015

4.1. Obstacole care limitează integrarea în muncă a persoanelor cu TSA:

- Calificare și educație redusă: implică lipsa abilităților sociale și cognitive, precum și lipsa de competențe de bază pentru muncă. Învățământul obligatoriu în prezent nu furnizează competențele de bază necesare pentru obținerea unui loc de muncă.
- Atitudini greșite: lipsa de motivație, stimă de sine scăzută și în primul rând, așteptările greșite (inconsistență mare între capacitățile lor și locurile de muncă pe care și le doresc).
- Contexte sociale și familiale dificile: este normal să găsească supraprotecție în familie.
- Lipsa completă de experiență în muncă.
- Nu există resurse specifice de formare pentru tinerii cu TSA - de ex. cursuri de formare profesională adaptate în format ușor de înțeles.
- Atitudinea angajatorilor: sentimente cum ar fi ignoranța, frica și ostilitatea față de persoanele cu TSA. Lipsa de cunoștințe despre specificul persoanelor cu TSA; discriminare, angajatorii nu sunt răbdători cu cei diferiți, stereotipurile și prejudecățile în rândul angajatorilor, subestimarea abilităților lor. La locul de muncă ei trebuie să se simtă în siguranță, este important ca și colegii să înțeleagă situația lor iar situația de lucru trebuie să fie previzibilă.
- Atitudinea mediului: atitudine negativă față de persoanele cu TSA, prejudecata membrilor comunității, intoleranță, stigmat, imposibilitate de angajare din cauza abilităților scăzute.

Studiu de caz

Marian are 27 ani și este o persoană cu Tulburare Asperger. În pofida acestui fapt, a absolvit facultatea de Istorie și Filozofie. La momentul actual activează în cadrul unui ONG.

„Locul de muncă pe care îl dețin în momentul actual nu este stabil deoarece lucrez în cadrul unui ONG unde, dacă proiectul la care muncesc se termină, atunci se termină și salarizarea și sunt nevoit să caut un alt serviciu, lucru deloc ușor”, susține Marian.

Primul post pe care l-a avut a fost la o companie internațională, fiind angajat prin concurs, iar la actualul a fost angajat prin intermediul unor cunoștințe.

„Dacă exista discriminare la angajarea persoanelor cu dizabilități? Dacă am resimțit personal? Da există și am trecut și eu prin această experiență. Discriminarea adesea poate veni din partea angajatorului, care are impresia că dacă ar avea un astfel de angajat ar strica imaginea publică a organizației sau poate veni și din partea colegilor, care deseori se eschivează să intre în contact cu colegul lor cu deficiențe, crezând că dacă acesta are o deficiență oarecare, atunci boala acestuia poate fi molipsitoare sau este incurabilă”, afirmă Marian.

Cap. 5. Fenomene specifice de discriminare

5.1.Discriminarea³ este acțiunea prin care unele persoane sunt tratate diferit sau lipsite de anumite drepturi în mod nejustificat, pe baza unor considerente neîntemeiate. În majoritatea țărilor democratice există legi împotriva discriminării, iar egalitatea de tratament este în general garantată de Constituție.

În România, potrivit legii nr. 324 din 14 iulie 2006, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Formele discriminării⁴

Discriminarea directă - survine când o persoană beneficiază de un tratament mai puțin favorabil decât o altă persoană care a fost, este sau ar putea fi într-o situație comparabilă, pe baza oricărui criteriu de discriminare prevăzut de legislația în vigoare (Într-un anunț de angajare este menționat următorul lucru: „Nu angajăm femei”, „Nu angajăm romi”, într-un spațiu public -bar, restaurant, teatru, cinema etc., „este interzis accesul persoanelor infectate cu HIV”).

Exemple de discriminare directă⁵

Într-un anunț de angajare este menționat următorul lucru: „Nu angajăm romi”,
Angajatorul află ca unul din angajați este cu TSA și îl concediază,
Directoarea unei școli nu primește în școală copii cu dizabilități intelectuale.

³ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Discriminare>

⁴ http://www.cncd.org.ro/new/formele_discriminarii/

⁵ <http://www.antidiscriminare.ro>

Discriminarea indirectă - survine atunci când o prevedere, un criteriu, o practică aparent neutră dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute de legislația în vigoare, cu excepția cazurilor în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare. De asemenea, discriminarea indirectă este orice comportament activ sau pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat, supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de altele care se afla în situații egale. De exemplu, situația la locul de muncă, discriminarea directă este prezentă atunci când două persoane având pregătire egală și o slujbă similară sunt plătite în mod diferențiat din cauza faptului că una dintre acestea aparține unui anumit grup etnic. Discriminarea indirectă apare atunci când cele două persoane sunt plătite în mod diferit deoarece au fost angajate în poziții diferite deși aveau aceeași pregătire.

Exemple de discriminare indirectă

- În cadrul unui interviu de angajare sunt puse întrebări privind statutul marital și planurile legate de familie.
- Într-un anunț de angajare sunt prezente cerințe precum înălțimea sau alte caracteristici fizice care nu sunt necesare pentru desfășurarea muncii.
- Un anunț de angajare menționează ca cerință obligatorie deținerea unui permis de conducere, criteriu care ar putea dezavantaja persoanele cu dizabilități. Dacă postul este de șofer atunci criteriul este unul legitim, dacă postul implică doar ocazional deplasările, pot fi găsite alternative non-discriminatorii.

Discriminarea multiplă - survine atunci când o persoană sau un grup de persoane sunt tratate diferențiat, într-o situație egală, pe baza a două sau a mai multe criterii de discriminare, cumulativ. De exemplu, când o femeie de etnie romă naște într-un spital, ea poate fi discriminată nu numai pentru că este femeie - nu toate femeile se confruntă cu o astfel de discriminare, și nu numai din cauza etniei romă - nu toți românii se confruntă cu această problemă, ci din cauza combinării a două caracteristici.

Exemplu de discriminare multiplă

Desfășurarea campaniilor de sterilizare a femeilor romă - drepturile reproductive sunt încălcate, atât pe bază de gen: nu sunt afectați bărbații romi, cât și pe bază de etnie: nu sunt afectate femeile majoritare.

Hărțuirea - orice comportament care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv, pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu (un grup de elevi de liceu din aceeași clasă pot hărțui un coleg cu dizabilitate).

Exemplu de hărțuire

- Șeful/Șefa unei secții într-o companie face glume rasiste, misogine, homofobe, antisemite,
- O persoană aflată în poziție superioară de putere face remarci ofensatoare la adresa unei persoane cu dizabilitate de etnie roma

Victimizarea - orice tratament advers, venit ca reacție la o plângere sau acțiune în instanță sau la instituțiile competente, cu privire la încălcarea principiului tratamentului egal și al ne-discriminării.

Copiii cu TSA din România sunt constant victime ale societății, care îi condamnă la izolare. Deși avem legislație care garantează educația copiilor cu dizabilități în școlile de masă, directorii și cadrele didactice nu le acceptă, pentru nu-și asuma responsabilități suplimentare. Respinși, marginalizați, acești copii ajung în final în școlile speciale și pierd șansa să aibă o viață normală, pierd șansa integrării socio-profesionale la vârsta de adult.

5.2. Stereotipurile - Stereotipurile reprezintă seturi de trăsături atribuite membrilor unui grup social. Stereotipurile sunt puternic încărcate cu sentimentele atașate lor. Sunt forțarea tradiției noastre și în spatele apărării ei putem continua să ne simțim în siguranță în poziția pe care o ocupăm.

Stereotipurile pot fi:

- pozitive, atunci când reunesc în structura lor trăsături valorizate pozitiv la nivel social.

Exemple de stereotipuri pozitive

- italienii sunt un popor foarte primitiv
- ceasul elvețian este cel mai bun din lume

- negative, dacă reunesc anumite caracteristici valorizate negativ. În general, indivizii dezvoltă mai puternic stereotipuri negative referitoare la alte grupuri, decât la cele din care el face parte.

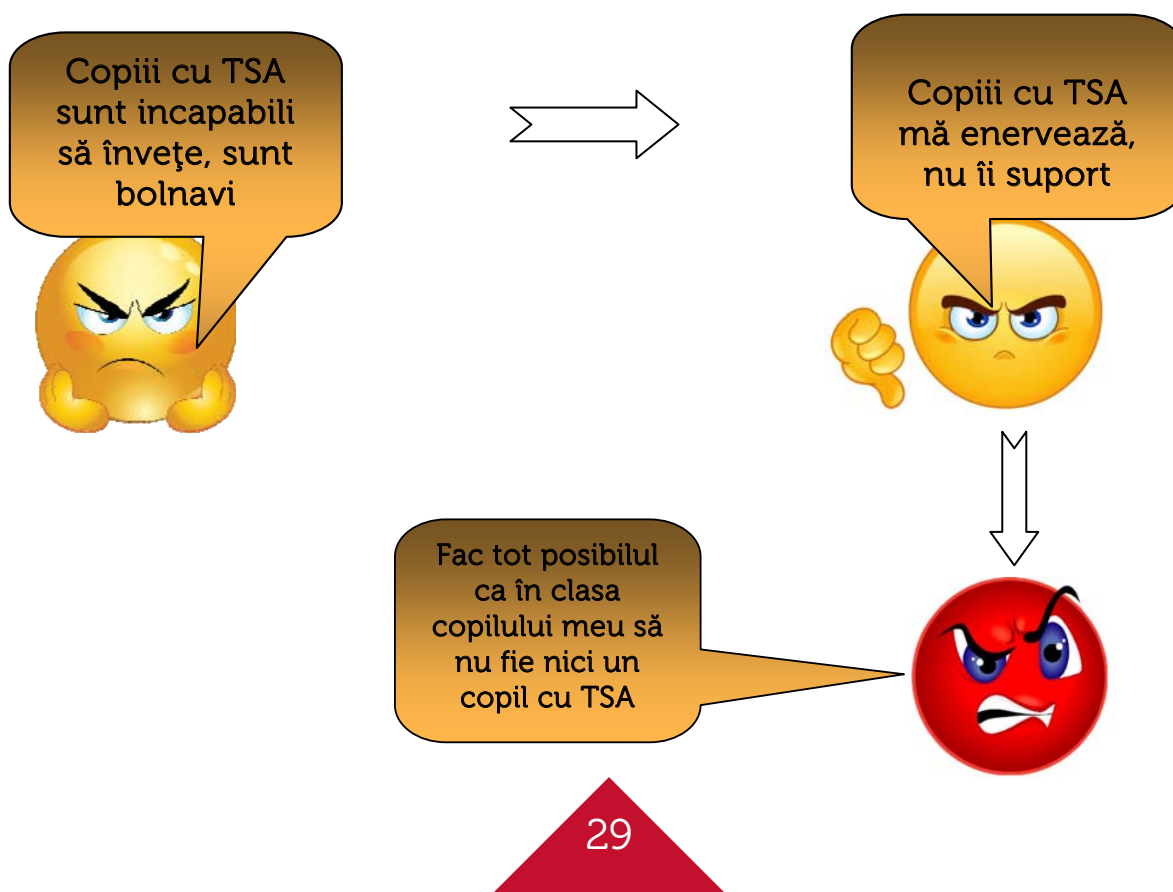
Exemple de stereotipuri negative

- Toate femeile conduc rău.
- Toate blondele sunt proaste.
- Romii sunt infractori.
- Romii miros urât.
- Persoanele cu dizabilități sunt neajutorate.

O caracteristică importantă a stereotipurilor o reprezintă marea stabilitate în timp. Stereotipurile sunt rezistente la schimbare, chiar și atunci când realitatea furnizează dovezi contrare conținutului lor. Stereotipurile se formează inconștient și sunt instrumentele pe care le au indivizii la îndemână pentru a explica ceea ce înconjoară. De cele mai multe ori, în astfel de situații, nu se gândesc la efectele negative ale unei gândiri restricționate, care limitează opțiunile de a analiza și a înțelege în profunzime realitatea, se scapă din vedere că în acest mod nu doar cei asupra cărora se aplică aceste stereotipuri sunt afectate, ci se îngreșează propria libertate și indivizii pun singuri piedici în dezvoltarea lor.

5.3. Prejudicata – reprezintă o atitudine negativă sau o predispoziție de a adapta un comportament negativ față de un grup sau față de membrii acestui grup, bazată pe o generalizare eronată și rigidă (Allport). Se poate vorbi de mai multe forme ale prejudecății, în funcție de categoria socială care face obiectul generalizării: rasismul, naționalismul, xenofobismul, sexismul, excluderea, marginalizarea etc. Stereotipurile și prejudecățile fac parte din viața socială și sunt introduse la vârste fragede, sub forma influenței, de către familie, prieteni sau mass media. De cele mai multe ori le adoptăm inconștient și le folosim inconștient, fapt care face schimbarea acestui tip de comportament și mai greu de schimbat. (Anexa 1)

Stereotipurile nasc prejudecăți și discriminare

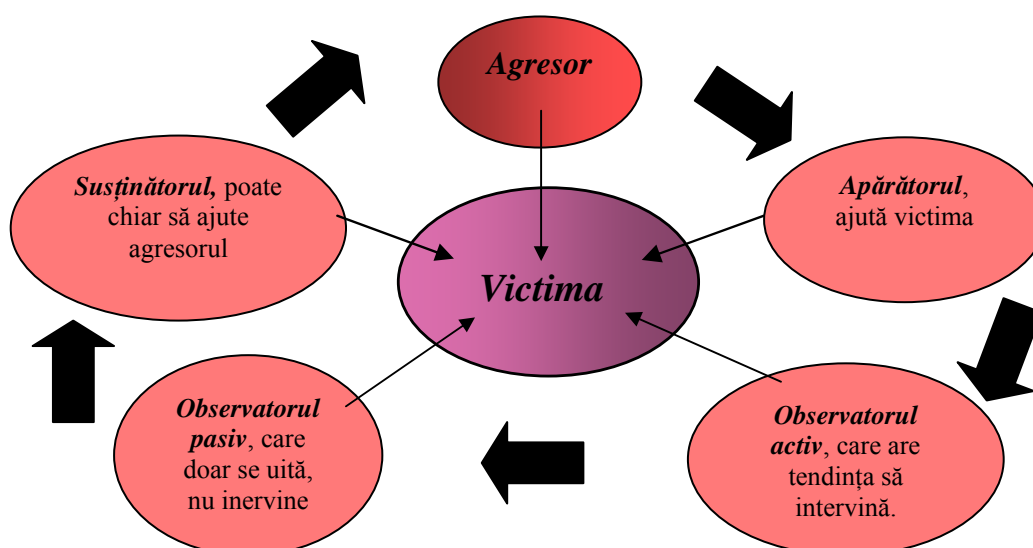
5.4. Bullying-ul, intimidarea

Bullying-ul este un comportament agresiv, repetitiv, ce presupune violență fizică–lovire, împingere; violență verbală–amenințări, etichetări, batjocură; abuz psihologic–intimidare, izolare, răspândirea de zvonuri. Bullying-ul se manifestă sub formă de amenințări, răspândire de zvonuri răutăcioase, marginalizare, vătămare corporală, furtul sau distrugerea obiectelor victimei.

Bullying-ul are următoarele caracteristici:

- există un dezechilibru de forțe, intimidatorul își alege victima care este percepută ca fiind vulnerabilă, slabă și nu se poate apăra singură,
- este repetat – aceeași persoană este intimidată, hărțuită,
- există o diferență de putere – agresorul își alege victima care este percepută de el ca fiind vulnerabilă, slabă și nu se poate apăra singură, ținta aparține unui grup considerat de status social inferior.

Bullying-ul îi afectează pe toți: pe victimă (copil, adult), pe agresor (copil, adult) dar și pe observatori – colegi de școală, de muncă etc. (Anexa 3)

5.5. Discursul instigator la ură

Discursul instigator la ură – este caracterizat drept un discurs destinat atacării, intimidării, umilirii, discreditării sau incitării la violență ori la acțiuni care pot produce prejudicii împotriva unei persoane sau unui grup de persoane pe motiv de rasă, etnie, naționalitate, vârstă, religie, sex, categorie socială, orientare sexuală, infecție cu HIV, dizabilitate. Discursul instigator la ură împotriva persoanelor cu dizabilități reprezintă o infracțiune motivată de ură, care rezultă din ostilitatea agresorului față de dizabilitate, sau de invaliditatea percepută, a persoanei agresate.

Libertatea de exprimare este un drept fundamental al oricărei societăți democratice cu condiția ca acesta să fie exprimat cu responsabilitate, respectând drepturile omului, pentru că în același timp fiecare persoană are dreptul să fie tratată cu respect și demnitate și să fie protejată de orice atac motivat de ură pe criteriul de rasă, etnie, gen, religie etc.⁶ (Anexa 4)

5.6. Izolarea socială

Prin definiție oamenii sunt ființe sociale care trăiesc, învață și se dezvoltă împreună. Însă unele schimbări la nivelul societății favorizează izolarea socială care poate fi atât fizică, mentală sau emoțională și presupune absența relațiilor sociale.

Persoanele cu TSA sunt privite ca fiind fragile, inapte în a presta un serviciu care să aducă profit angajatorului. De aceea, integrarea lor pe piața forței de muncă, includerea acestor persoane în societate, este deseori considerată ca fiind imposibilă și inutilă, deși se numără printre acestea, persoane care au demonstrate aptitudini extraordinare în ciuda dizabilității pe care o au, capacitatea lor intelectuală depășind uneori capacitatea intelectuală a unui om obișnuit.

Izolarea socială în cazul persoanelor cu TSA poate lua următoarele forme:

- izolare permanentă, când aceste persoane trăiesc la marginea societății, construindu-și sisteme specifice (ex. cazul familiilor de etnie romă).
- izolare treptată, creată de dinamica forțelor economice și sociale, fapt ce duce la trecerea treptată de la vulnerabilitate, la dependență și în final la izolare, excludere socială. (Anexa 2)

⁶ <http://www.feminism-romania.ro/index.php/component/content/article?id=1174:sterilizarea-femeilor-rome-expresia-urii-sistematice-i-instituionale.html>

Cap. 6. Metode de combatere a discriminării

6.1. Participare

De multe ori se întâmplă ca nevoia să fie confundată cu cererea, de exemplu putem spune că o persoană cu TSA cere un pahar cu apă, însă nevoia lui nu este una de ordin fiziologic, ci de ordin de afiliere, simte nevoia să fie în compania cuiva, să fie parte integrantă a unui grup, fie el cât de mic. Este important să ținem cont de ceea ce poate o persoană cu TSA să facă singur și apoi să oferim ajutorul nostru. Prin această modalitate trebuie să asigurăm posibilitatea să-și manifeste autonomia. În ciuda problemelor cu care se confruntă o persoană cu TSA, ea poate executa numeroase acțiuni fără ajutorul nimănui, ea poate fi stăpână pe o parte din viața ei, poate fi o persoană integrantă într-un grup de indivizi.

Pentru a realiza integrarea, participarea persoanelor cu TSA este importantă schimbarea mentalității. Pentru a ajuta o persoană, o familie să depășească dificultățile este nevoie de valorizarea persoanelor cu TSA, iar o adevărată valorizare nu se poate face decât prin intermediul comunității și în interiorul acesteia.

Precum ați văzut descris în cap. 5, prin aplicarea corectă a diferitelor metode de integrare, stabilirea unui parteneriat între profesioniști și membri unui grup vulnerabil, se poate realiza cu succes și incluziunea, participarea persoanelor cu dizabilități devine realitate.

Exemple de participare a persoanelor cu dizabilități la viața culturală a comunității mureșene

Fiecare dintre noi se naște într-o anumită cultură ale cărei elemente trebuie să le învățăm pe tot parcursul vieții. Nu toată lumea este de acord că persoanele cu dizabilități aparțin unei subculturi, dar cu toate acestea există Mișcarea pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, al cărei scop este schimbarea de legi, stereotipii și atitudini.

În cadrul proiectului "Art For Change", exprimarea prin muzică, teatru, dans, artă creativă a persoanelor cu dizabilități a devenit o realitate și are principal obiectiv schimbarea ideilor preconcepute ale membrilor societății în legătură cu acestea. Cultura este un factor important al dezvoltării sociale, un instrument prin intermediul căruia pot fi rezolvate probleme de ordin socio-economic. În cazul proiectului Art for Change, cultura apare ca un factor de dezvoltare comunitară, de identitate, coeziune și integrare.

Obiectivul specific al proiectului îl constituie organizarea Festivalului Art for Change, prin acest proiect, Fundația Alpha Transilvană și partenerii săi, încurajează dialogul intercultural, bazat pe respect reciproc pentru diversitate și promovează dezvoltarea educației și elaborarea unei metodologii pentru educația multiculturală prin noi metode de comunicare, folosind teatrul, muzica și dansul.

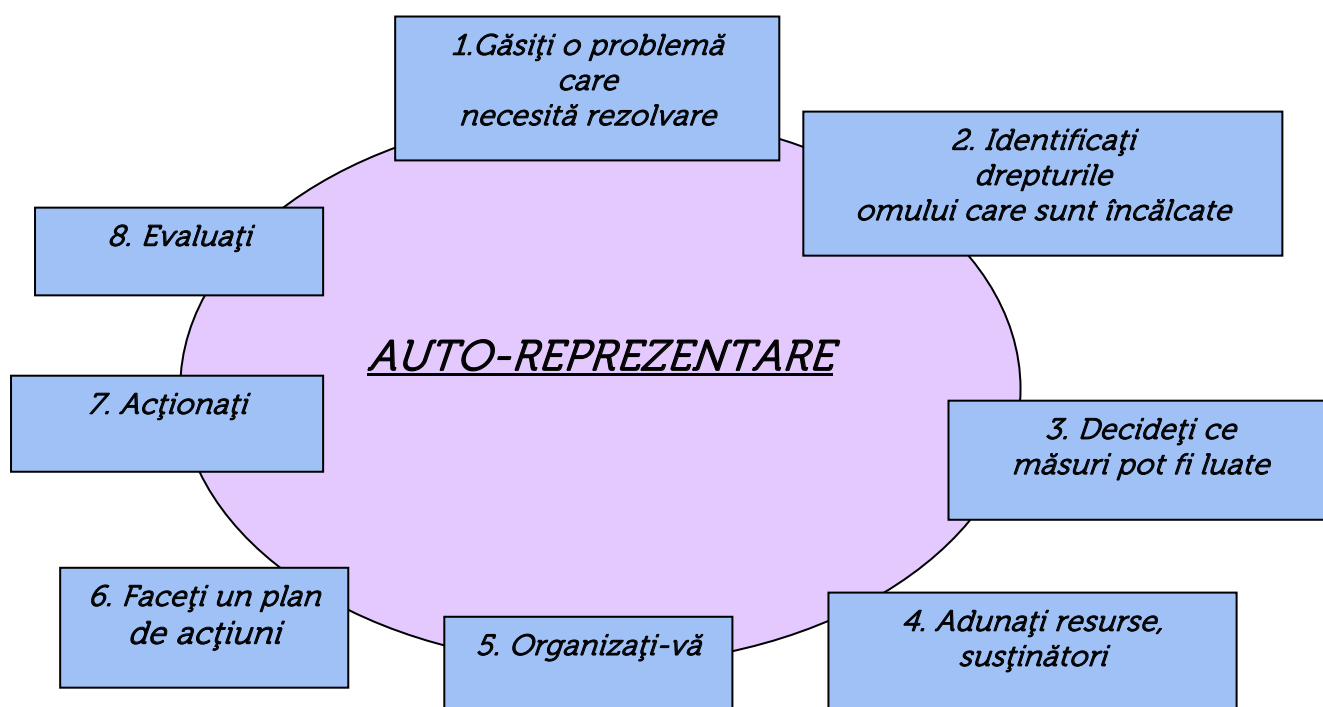
6.2. Autoreprezentare

Termenul de autoreprezentare înseamnă exprimarea opiniei personale asupra unui lucru personal important, susținerea unei cauze sau propuneri.

Scopul autoreprezentării persoanelor cu dizabilități este:

- Înțelegerea de către membrii unei comunități a faptului că deși sunt diferiți, au ceva de spus
- Pentru a fi tratați cu respect
- Pentru a putea lua propriile hotărâri
- Pentru a putea decide aspectele legate de viața lor
- Pentru a trăi într-un mediu sigur și accesibil
- Pentru a avea un loc de muncă
- Pentru a se bucura de drepturi depline
- Să aibă o viață deplină în comunitatea în care trăiesc.

Pașii pentru auto-reprezentare:

6.3. Diversitate

„A fi divers înseamnă a fi altfel. Diversitatea înseamnă, întâi de toate, capacitatea de a trăi în armonie cu ceilalți pentru că, în esență, suntem cu toții diferiți, atipici și prin aceasta lumea este de mii de ori mai frumoasă. Diversitatea înseamnă unicitate și multiplicitate, parte și întreg, echilibru și spirit de independență. Acceptarea diversității e înțelegere. Diversitatea suntem toți”⁷ (Anexa 5)

⁷ <http://ccdmures.ro/cmsmadesimple/uploads/file/div.pdf>

6.4. Conceptul de „easy-to-read”

Conceptul de „easy-to-read” poate fi definit ca și limbaj care: folosește cuvinte simple, dezvoltă o singură idee într-o propoziție, evită limbajul tehnic, evită trimiterile în ghilimele, predă informația foarte clar și logic structurat. Înseamnă adaptarea informației într-o formă accesibilă persoanelor cu dizabilități intelectuale, persoanelor cu abilități limitate de citit-scris.

Metode pentru adaptarea informațiilor în format „easy-to-read”:

- evitarea limbajului abstract;
- conținutul urmează un singur fir de continuitate logică;
- conținutul trebuie să fie direct și simplu, fără o introducere lungă, fără să fie implicate prea multe caractere;
- nu folosim limbaj simbolic (metaforic), acestea pot fi înțelese greșit de unii cititori;
- evitarea enumerării a mai multor acțiuni într-o singură propoziție;
- aranjarea cuvintelor într-o singură frază pe o singură linie, dacă este posibil;
- evitarea cuvintelor dificile, cuvintele neobișnuite trebuie să fie explicate;
- explicarea sau descifrarea relațiile complicate în mod concret și logic, în cazul în care evenimentele au loc într-un cadru cronologic logic;
- ilustrațiile joacă un rol mai important, o imagine care descrie concret ceea ce este descris în text îmbunătățește înțelegerea și clarifică mesajul;
- folosirea de pictograme, care sunt un simbol al unui concept sau al unui obiect de ilustrare, materialele „easy-to-read” cu pictograme ajută persoanele cu dizabilități intelectuale să înțeleagă conținutul.

Materialele „easy to read” trebuie să fie ușor de înțelese și atractive. Marginile mari și late, și spațiile generoase între pasaje fac textul mai accesibil. Materialele „easy to read” au un aspect atractiv dar, dacă vizează adulții, evită o impresie copilărească. O carte în „easy to read” arată ca o carte „adevărată”.

Este un drept democratic ca toți oamenii să aibă acces la cultură, literatură și informație - și într-o formă „easy to read”. Este de o importanță vitală ca toți cetățenii să aibă acces la informații cu privire la ceea ce se întâmplă în societate. Pentru ca un individ să-și exercite drepturile sale democratice și pentru ca să-și poată controla propria viață, această persoană trebuie să fie bine informată și capabilă să-și facă propriile alegeri.

Exemple de adaptare al textelor în format easy to read:

Articolul 10⁸ - Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
Dreptul la viață - Statele Părți reafirmă că fiecare ființă umană are dreptul inalienabil la viață și vor lua toate măsurile necesare pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură efectiv de acest drept în condiții de egalitate cu ceilalți.

Dreptul la viață

Orice persoană are dreptul la viață,
inclusiv persoanele cu dizabilități.

Țările ar trebui să se asigure că și persoanele cu
dizabilități au aceleași șanse să își trăiască viețile
ca și oricine altcineva.

Articolul 11 - Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
Situatii de risc și urgențe umanitare Statele Părți vor lua, în conformitate cu obligațiile ce decurg din dreptul internațional, inclusiv din dreptul internațional umanitar și din legislația internațională a drepturilor omului, toate măsurile necesare pentru a asigura protecția și siguranța persoanelor cu dizabilități în situații de risc, inclusiv în situații de conflict armat, de urgențe umanitare și de apariție de dezastre naturale.

Urgențe - Trebuie să ne asigurăm că persoanele cu dizabilități sunt protejate în mod corespunzător atunci când există situații de risc, de exemplu în cazul inundațiilor.

⁸ <http://www.crj.ro/userfiles/editor/files/Conventia%20privind%20Drepturile%20Persoanelor%20cu%20Dizabilitati.pdf>

Check-list

Idei pentru integrarea socio-profesională a persoanelor cu TSA:

- Mai mult accent pe modalitățile de dobândire a aptitudinilor care sunt transferabile în diferite zone și de a crește astfel șansele de angajare.
- Crearea unor ateliere de muncă adaptate, unde oamenii pot fi instruiți, câștigând experiență pentru tranziția la piața forței de muncă.
- Implicarea de la început a firmelor în procesul de integrare prin programul de educație vocațională.
- Un accent mai mare pe incluziune, incluzând societatea civilă, cultura și timpul liber.
- Dezvoltarea de materiale și metode de învățământ pentru formarea tinerilor cu TSA. Dezvoltarea unei programe speciale pentru elevi, care vizează dezvoltarea competențelor lor, interacțiunile, adaptarea socială și orientarea profesională.
- Evaluarea abilităților psiho-sociale și profesionale a persoanelor cu TSA.
- Informare, campanii, implicarea comunității prin voluntariat.

Legislația de referință privind drepturile copiilor și adulților cu dizabilități:

- ✓ Convenția cu privire la drepturile copilului (1989).
- ✓ Declarația de la Salamanca face apel la comunitatea internațională ca aceasta să gireze abordarea școlii incluzive prin introducerea unor schimbări practice și strategice. (1994).
- ✓ Forumul mondial al educației pentru toți de la Dakar, 2000 - „Trebuie incluși în școală toți copiii, și cei provenind din cadrul minorităților lingvistice, etnice sau culturale, copiii din grupuri îndepărtate sau nomade, copiii străzii sau care lucrează, copiii cu dizabilități sau cei talentați, sistemele educaționale trebuie să fie incluzive și să caute în mod activ să cuprindă copiii care nu merg la școală și să răspundă cu flexibilitate la situațiile și nevoile tuturor elevilor”.
- ✓ Plan de acțiuni pentru persoanele cu dizabilități 2006-2015, la capitolul educație stipulează, printre altele: “Crearea ocaziilor pentru ca persoanele cu dizabilități să participe la școlarizarea obișnuită nu este importantă doar pentru acestea, ci și pentru persoanele fără dizabilități, în beneficiul înțelegerii de către oameni a diversității umane...”.
- ✓ Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, din 2006 (accentul pe comprehensiune și demnitate), ratificată în România prin Legea nr. 221/2010.
- ✓ Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere: persoanele cu dizabilități, în special copiii, trebuie să fie integrate în mod adecvat în sistemul general de învățământ și să beneficieze de sprijin individual cu respectarea intereselor copilului.

- ✓ Legea nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.
- ✓ Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap.
- ✓ Legea nr. 151/2010 privind serviciile specializate integrate de sănătate, educație și sociale adresate persoanelor cu tulburări din spectrul autist și cu tulburări de sănătate mintală asociate – dar încă nu există o metodologie care să asigure îndrumarea privind modul de accesare a serviciilor specificate în această lege.
- ✓ Legea nr.1/2011 – Legea educației naționale.
- ✓ Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

Instituții:

- ✓ Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării - <http://www.cncd.org.ro>
- ✓ Centrul de Resurse Juridice - <http://www.crj.ro/antidiscriminare.php>
- ✓ Avocatul Poporului - www.avp.ro/

Site-uri resurse europene:

- ✓ Siteul oficial al Uniunii Europene - <http://europa.eu.int>
- ✓ Siteul Uniunii Europene pe tema anti-discriminării - <http://www.stop-discrimination.info>
- ✓ EASPD - European Association of Service Providers for Persons with Disabilities - <http://www.easpd.eu/>
- ✓ The European Social NGOs - <http://www.socialplatform.org>
- ✓ European Disability Forum - <http://www.edf-feph.org>
- ✓ The EQUAL-Initiative - http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal

Bibliografie

- Astarăstoae V., Almos T.B., Cocora L., (2004), Referat general-Eugenia, Revista Romana de Bioetică, Vol. 2, nr. 1.
- Buscaglia, L., (1975), The Disabled and Their Parents - A Counseling Challenge, New Jersey, Slack Inc.
- Gherguț, A., (2001), Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale-Strategii de educație integrată, Editura Polirom, Iași.
- Gherguț, A., (2006), Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale, Editura Polirom Iași.
- Gherguț, A., (2007), Sinteze de psihopedagogie specială, Editura Polirom, Iași.
- Gita, Sz., Bogнар, J., Kalbli, K., Dorogi, L. (2008), Comparative study on inclusive and special education curricula in Hungary. Physical Education and Sport.
- Halász, G., (2004). A sajátos nevelési igényű gyermekek oktatása: európai politikák és hazai kihívások. Új Pedagógiai Szemle.
- Hall, G.E., Wallace, R.C., és Dossett, W.,(1973), A developmental conceptualization of the adoption process within educational institutions. Austin, TX: Research and Development Centre for Teacher Education. The University of Texas at Austin, ERIC Document Reproduction Service No. ED095126.
- Jenkinson, J.C., (1997), Mainstream or special? Educating Students with Disabilities, Routledge, Londra
- Klosz, V.(coord) (2010), Să construim poduri!- Cunoștințe generale despre viața persoanelor cu dizabilități și mediul lor,Tg-Mureș: Editura Hifa-Ro.
- Mara, D., (2009), Strategii didactice în educația incluzivă, Editura Didactică și Pedagogică București.
- Păunescu, C. (1977), Deficiența mintală și organizarea personalității, Editura Didactică și Pedagogică București.
- Pető, I., Nagy Z. E., (2004). Helyzetkép a befogadó nevelésről az északalföldi régió általános iskoláiban. Új Pedagógiai Szemle, 172-190.
- Ponea, S. (2009), O lume diferită o lume la fel: integrarea socială a persoanelor cu dizabilități locomotorii, Iași: Lumen.
- Rethy Endréné (2000), Integrációs törekvések Európában – Az ép és sérült (fogyatékos) gyermekek együttnevelésének elmélete és gyakorlata, Szociális Munka, XII. évf. 1. sz.
- Șciopu, U. (coord.) (1997), Dicționar enciclopedic de psihologie, Editura Babel, București.
- Thimm, W. Ferber, Ch. Schiller, B. és Weseking, R. (1985): Ein Leben so normal wie möglich führen. Zum Normalisierungskonzept in der Bundesrepublik Deutschland und Denmark. Marburg.

- Ungureanu D., (2000), Educația integrată și școala inclusivă, Editura de Vest, Timișoara.
- Vasilescu, D. (2001), Oameni asemenea: persoanele cu dizabilități din România, București:Editura Copania
- Verza, E., Păun, E. (coord) (1998), Educația integrată a copiilor cu handicap. București: UNICEF și RENINCO.
- Vrășmaș, E., Vrășmaș. T., (1993), Copii cu cerințe educative speciale, Revista de educație specială, nr.1.
- Vrășmaș, T., (2001), Învățământul integrat și/sau incluziv. Editura Aramis, București.
- Zambelli, F., Bonni, R., (2004), Beliefs of teachers in Italian schools concerning the inclusion of disabled students: a Q-sort analysis. European Journal of Special Needs Education, Vol. 19, No. 3, 351-366.
- Ypinazar, V., Pagliano, P., (2004), Seeking inclusive education: disrupting boundaries of "special" and "regular" education. International Journal of Inclusive Education, 8 (4), 423-442.
- ***http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44575/20/9789730135978_rum.pdf.
- ***<http://www.nesse.fr>, (2012) –Education and Disability/Special Needs, policies and practices in education, training and employment for students with disabilities and special educational needs in the EU.
- ***http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/situatia_copiilor_cu_ces.pdf- Horga, I., Jigău, M., (2009), Situația copiilor cu cerințe educative speciale incluși în învățământul de masă, UNICEF.
- ***<http://speranta.md/wp-content/uploads/2010/04/Inclusiv-Eu-the-inclusion-practice-of-the-specialist-from-Moldova.pdf>- Inclusiv EU (din experiența practicienilor în incluziune educațională), Chișinău, 2008.
- ***<http://www.scoalapecialapascani.ro/english/wpcontent/uploads/2012/01/volum-simpozion.pdf>, „Integrarea elevilor cu CES în școala publică: provocări, actualități și perspective”, 2012.
- ***https://www.european-agency.org/publications/ereports/inclusive-education-and-classroom-practice-in-secondary-education/iecp_secondary_hu.pdf, Az együttnevelés gyakorlata az alsó közép fokú oktatásban, Összefoglaló jelentés, 2005.
- *** <http://www.oecd.org/edu/country-studies/38614298.pdf>, Politici în educație pentru elevii în situații de risc și pentru cei cu dizabilități din Europa de Sud Est, Organizația pentru cooperare și dezvoltare, 2007.
- *** <http://www.cedu.ro/programe/parteneriat/respdf/Raport.pdf>, Raport cu privire la situația educației incluzive în România, 2009.
- ***http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF, The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education.
- ***<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001211/121147e.pdf>.
- ***<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:RO:PDF>, Un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere, Comisia Europeană, Bruxelles, 2010.
- ***<http://www.dpi.org/DurbanDeclaration>, Declarația organizației Disabled People International (DPI) de la Durban , Africa de Sud, octombrie 2011.
- ***<http://formigrants.ro/wp-content/uploads/Comix4equality-ro-catalogue-web.pdf>.
- ***http://www.actored.ro/file_comp/documente/ActorED_Ghid_de_bune_practici.pdf.
- ***<https://www.britishcouncil.ro/sites/default/files/romania-events-respecting-diversity-toolkit.pdf>.

***http://www.tineri.md/index.php?pag=n&opa=view&id=96&tip=metode_participare-&start=&l.

***<http://www.psihosolutii.ro/content/index.php/psihoterapie-individuala/160-izolarea-sociala.html>

***<http://www.impact-clubs.org/ro/game/trenul-european>

***<http://www.antidiscriminare.ro/cncd>

***<http://www.mediafax.ro/social/cedcd-sesizeaza-autoritatile-privind-discriminarea-unui-copil-cu-dizabilitati-la-gradinita-14117288>

***<http://www.monitor.md/attachments/article/264/GHID%20Auto%20reprezentare.pdf>

Anexe

Anexa 1

Activitate practică

Oludah Equiano⁹ - Pentru această activitate se folosesc extrase dintr-o carte scrisă de un african (Oludah Equiano) în sec. 18, la primul său contact cu cultura europeană. Scopul acestei activități este de a oferi șansa participanților să-și examineze propriile concepții culturale.

Scriem fragmente din cartea "Viața lui Olaudah Equiano sau Gustavus Vassa, Africanul", scrisă în 1789, pe fâșii de hârtii, care ulterior le punem pe podea, ca să poată fi citite de fiecare participant, iar ei trebuie să-și imagineze personajul și să alcătuiască un profil. Lăsăm timp participanților să reflecteze asupra textului și asupra personajului.

Fragmente din carte:

- "Îmi era frică că o să fiu omorât, (...) oamenii arătau și se purtau într-un mod sălbatic."
- „Urma să fim mâncați de acești (...) oameni cu înfățișarea (...), fețele și părul oribile”
- „Eram uimit de felul în care mâncau fără să se spele pe mâini.”
- „Eram uimit de felul în care se purtau cu oamenii morți.”
- „Eram total nefamiliarizați (nu știam nimic despre) înjurăturile lor (limbajul vulgar) și toate cuvintele acelea abuzive pe care le foloseau.”
- „Nu puteam să nu observ suplețea femeilor și m-am gândit ca nu erau la fel de modeste ca femeile noastre.”
- „Mă surprindea faptul că nu faceau nici un fel de sacrificiu și nu aduceau nici un fel de ofrandă.”

După ce participanții au citit fragmentele și fiecare a alcătuit profilul personajului, le cerem ca fiecare să prezinte grupului profilul alcătuit. Ajutăm cu următoarele întrebări: cum vă imaginați persoana?, din ce secol credeți că vine?, credeți că scriitorul este european sau non-european?

⁹ <http://www.salto-youth.net/download/1050/IDbooklet.pdf>

Includem și fragmentele lipsă și le citim participanților: „Îmi era teamă că o să fiu omorât, alții arătau și se purtau, cum credeam eu, într-un mod foarte sălbatic: urma să fim mâncați de albi, aceștia arătau groaznic, cu fețele roșii și părul despletit. Nu puteam să nu observ suplețea femeilor lor și mă gândeam că nu erau atât de inocente precum femeile africane”.

La final discutăm despre ideile fiecărui participant, punând întrebări: Ați fost surprinși atunci când vi s-a dezvăluit identitatea scriitorului?, Sunteți surprinși de felul în care erau văzute culturile (vest) europene?, Acest lucru ne învață ceva despre stereotipuri?, Putem folosi ce ați învățat din aceste fragmente în viața de zi cu zi?, etc.

Anexa 2

Povestea Scufiței Roșii din perspectiva lupului¹⁰

Trebuie să vă spun chiar acum, că un lup nu ar mânca o fetiță niciodată. Acest lucru știe toată lumea. Spre surprinderea mea, fetița aceasta prostuță, a început să alerge și să urle prin casă. Am alergat după ea, încercând să o calmez și chiar am scos hainele bunicii de pe mine. Brusc, bate cineva la ușă și apare pădurarul, un om de 2 m înălțime, cu un topor în mână. Când l-am văzut, am realizat că sunt în mare necaz. Repede am sărit pe fereastră și am fugit.

Am trăit în pădure. Aceasta a fost casa mea, de care am avut mereu grijă și am încercat constant să o mențin curată și ordonată.

Într-o zi însorită, când chiar curățam resturile de mâncare, lăsate de oameni, am auzit pași. Uitându-mă din spatele copacului, am văzut o fetiță mergând în jos, cu un coș în mână. Imediat a devenit suspectă pentru că a fost îmbrăcată ciudat, doar în roșu, cu un batic pe cap, ca și cum nu ar fi vrut ca cineva să o recunoască.

Deși știu că nu haina-l face pe om, ea a fost în pădurea mea și am crezut că este oportun să aflu mai multe despre ea. Am întrebat-o cine este ea, de unde vine și chiar și alte lucruri. Prima dată, obraznică, mi-a răspuns că ea nu vorbește cu străinii. Eu străin? Eu, care trăiesc cu toată familia mea în pădure, eu sunt străin? Atunci s-a calmat puțin și mi-a spus povestea bunicii ei. Bunica ei era bolnavă, așa că îi ducea prânzul.

Fetița părea cu adevărat sinceră și m-am gândit că ar fi bine s-o sperii un pic, să se învețe minte, că nu este frumos a se furișa astfel, îmbrăcată suspect, în jurul casei cuiva. Am lăsat-o în treaba ei, dar pe o scurtătură m-am grăbit la casa bunicii ei.

Când am văzut-o pe bunica ei, i-am explicat situația, fiind și ea de acord cu mine: nepoata ei ar fi bine să fie mai tolerantă în comportamentul ei cu ceilalți. Am fost de acord ca ea să se ascundă sub pat, până când o voi striga. Când a ajuns fata, am chemat-o în dormitor, eu fiind

¹⁰ <http://www.nenasilje.org/publikacije/pdf/eroszakmentesseg.pdf>

îmbrăcat în hainele bunicii ei. Ea a intrat în cameră cu obraji roșii, comentând imediat, jignitor, despre urechile mele. Anterior am mai fost jignit și am încercat să nu dau mare importanță la aceste lucruri. Pur și simplu am spus că am urechile mai mari ca să o aud mai bine. Cu aceste cuvinte am vrut să-i spun că ea îmi este simpatică și că ar trebui să fie mai atentă la ceea ce spune. La care, ea plină cu umor, a făcut o remarcă la ochii mei. Sper că observați clar, sentimentele mele pentru fată au început brusc să se schimbe: dintr-o persoană simpatică, ea a devenit o ființă umană foarte neplăcută în ochii mei.

Pentru că am avut experiență în controlarea furiei, i-am spus că ochii mei sunt mari pentru a o vedea mai bine. Însă următoarea ei jignire a fost prea mult. Oricum aveam complexe cu dinții mei mari și fetița nu putea să spună ceva mai inteligent, decât să-mi reamintească. Știu că nu trebuia să reacționez impulsiv, dar am sărit de pe pat și i-am strigat că dinții mei o să-mi folosească pentru a o mânca pe ea mai bine.

Ar fi frumos să se termine povestea mea aici, dar bunica nu a povestit nimănui povestea mea. Foarte repede s-a răspândit vestea, că eu sunt o ființă teribilă, în care nimeni să nu aibă încredere. Nu știu ce s-a întâmplat cu fetița, dar pot să vă spun că eu am rămas până la sfârșitul vieții mele foarte nefericit.

Anexa 3

Activitate practică

Este important ca specialiștii în angajare asistată, specialiștii care lucrează în domeniul social să știe să facă diferența între bullying și critică sau glumele nevinovate ale colegilor de lucru. În cadrul unui proces de bullying, spre deosebire de mobbing (atacarea unui coleg prin zvonuri, intimidare, umilire, discreditare, insulte, critici, violență verbală și pe alocuri fizică), care în general este specific colegilor de muncă, acesta este realizat de superiori. Una dintre cele mai mari temeri ale victimelor actelor de bullying este că nu vor fi crezute.

Discuții suplimentare

- Agresorii cum își aleg victimele?
- Persoanele cu dizabilități pot fi victimele bullying-ului?
- Putem întâlni comportamente de intimidare, hărțuire în școală, în comunitate?

Unde ne mai putem întâlni cu acest fenomen?

- Care sunt acele probleme sociale care contribuie la hărțuirea membrilor comunității?
- Credeți că societatea promovează bullying-ul? Videoclipurile muzicale, filmele, emisiunile TV sau jocurile video transmit vreodată atitudini de acceptare a comportamentelor de hărțuire, intimidare?
- Credeți că oamenii se pot schimba? Ce putem face ca să schimbăm atitudinea comunității față de persoanele cu TSA?
- Credeți că membrii unei comunități care sunt agresați ar putea participa la schimbarea comportamentelor de tip bullying?

Anexa 4

Activitate practică

Etichetarea

Etichetele pot fi nocive chiar și atunci când sunt pozitive, prin însuși faptul că generează un proces de limitare a unei persoane la un singur atribut, descurajând eforturile ulterioare de a descoperi ce este dincolo de ele. Prin acest fapt cresc șansele ca atât ceilalți, cât și persoanele cu TSA, purtătorii de etichete, să internalizeze mesajul purtat de acel cuvânt și să nu mai încerce să vadă ce alte resurse, abilități, calități, atribute personale sunt dincolo de etichetă. Eticheta devine parte a identității personale¹¹.

Explicăm participanților scopul activității: conștientizarea efectelor comportamentului nostru asupra altor persoane și ulterior discuții despre efectele stereotipurilor asupra comportamentelor oamenilor.

Activitate:

Rugați să se ofere șapte voluntari. Legați câte o fâșie din hârtie pe capul fiecărui voluntar și asigurați-vă că nu pot vedea ce scrie pe ea. Pe fiecare fâșie va apărea o etichetă, de exemplu: leneș, băgăreț, deștept, prost, ghiduș, gură-spartă, certăreț. Rugați voluntarii să se așeze pe scaune în cerc, în mijlocul sălii, unde pot fi observați de restul grupului. Restul participanților stau pe scaune și urmăresc ce se întâmplă cu voluntarii.

Dați voluntarilor o sarcină precum să discute despre eliminarea discriminării. Explicați că în cursul activității trebuie să se trateze între ei conform etichetei. Lăsați-i să lucreze în jur de 10 minute la sarcină, în funcție de interes și de energia pe care o au.

La sfârșit întrebați voluntarii:

- Ce s-a întâmplat?
- Cum s-au simțit?
- A fost dificil să tratezi pe alții conform etichetelor pe care le poartă?

Implicați restul participanților și întrebați:

- A început cineva să se comporte conform etichetei? De exemplu: Cel care a fost „glumeț” a început imediat să spună glume?
- Ce fel de etichete punem oamenilor în viața reală? Cum îi afectează?
- Cum afectează eticheta ceea ce credem noi despre ei?
- Cui i se aplică în viața reală una dintre etichetele utilizate în această activitate?
- Ce etichete aplicăm persoanelor cu dizabilități?
- Ce etichete aplicăm persoanelor de etnie romă?
- În ce mod credeți că acestea afectează imaginea de sine, comportamentul și performanțele persoanelor cu dizabilități?

¹¹ <http://www.psychologies.ro/anchete-si-dosar/etichetele-pot-fi-nocive-chiar-si-atunci-cand-sunt-pozitive-2137917>

Întrebări și reflecții

1. Numiți trei situații în care o persoană să fie etichetată drept anormală.
2. Dizabilitatea se poate manifesta în diverse forme: inadaptare propriu-zisă, marginalizare, inegalitate, segregare, excludere. Identificați situații concrete de viață în care se întâlnesc aceste persoane.
3. Prezentați avantaje ale integrării persoanelor cu TSA în cadrul comunității căreia îi aparțin.
4. Care sunt consecințele tratării dizabilității ca fenomen deviant, de abatere de la ceea ce comunitatea apreciază ca fiind normal?
5. Prezentați trei măsuri de politică socială în favoarea persoanelor cu TSA?
6. Evaluați drepturile persoanelor cu TSA, din perspectiva drepturilor omului.
7. Identificați dificultăți privind integrarea socială a persoanelor cu TSA.
8. Identificați dificultăți privind integrarea socială a persoanelor de etnie romă.

Anexa 5

Activitate practică

Trenul diversității

Dați următoarele indicații participanților:

Vei călători cu trenul EUROPA timp de o săptămână, de la București până la Londra. Aveți bilet într-un compartiment și trebuie să împarțiți locul cu alte trei persoane. Alegeți trei pasageri cu care preferați să călătoriți? Alegeți trei pasageri cu care categoric nu doriți să călătoriți?

1. Un agent de schimb valutar
2. O vânzătoare
3. Un tânăr cu antecedente penale
4. O mamă cu un copil de 2-3 ani
5. Un microbist care merge la un meci de fotbal
6. O tânără prostituată
7. Un bărbat agricultor care merge la copiii și are un coș cu brânză
8. Un preot
9. O femeie de afaceri
10. Un adolescent cu experiențe traumatice de violență
11. Un bărbat constructor merge la muncă
12. O învățătoare care merge la copii
13. Un tânăr artist cu chitară
14. O domnișoară rebelă cu conduite antisociale

În prima parte al activității participanții lucrează individual. La final fiecare participant motivează alegerea făcută. În partea a doua a activității participanții sunt grupați, 5 participanți în fiecare grupă și aleg 3 pasageri cu care doresc să călătorească și trei pasageri cu care categoric nu doresc să călătorească.

Întrebări și reflecții:

- Ce v-a determinat să faceți alegerea?
- De v-a determinat să excludeți categoric anumiți oameni?
- În grup ați ajuns la consens sau la un compromis?
- A fost greu să-i convingeți pe ceilalți?

Anexa 6

Activitate practică

Adaptați fragmentul de mai jos în format easy to read:

Articolul 16 – Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
Nimeni nu poate fi supus exploatării, violenței și abuzului

1. Statele Părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale, educaționale și alte măsuri adecvate, pentru a proteja persoanele cu dizabilități, atât în familie, cât și în afara acesteia, împotriva tuturor formelor de exploatare, violență și abuz, inclusiv împotriva celor pe criterii de sex.
2. Statele Părți vor lua de asemenea toate măsurile adecvate pentru a preveni orice formă de exploatare, violență și abuz prin asigurarea, printre altele, a unor forme, adecvate de asistență și sprijin pentru persoanele cu dizabilități, familiile și îngrijitorii lor, în funcție de sex și vârstă, inclusive prin furnizarea de informații și educație despre modul în care se pot evita, recunoaște și raporta cazurile de exploatare, violență și abuz. Statele Părți se vor asigura că serviciile de protecție răspund problemelor de vârstă, sex și dizabilități.
3. Pentru a preveni apariția oricăror forme de exploatare, violență și abuz, Statele Părți se vor asigura că toate facilitățile și programele destinate să servească persoanelor cu dizabilități sunt eficient monitorizate de autorități independente.

4. Statele Părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a sprijini recuperarea fizică, cognitivă și psihologică, reabilitarea și reintegrarea socială a persoanelor cu dizabilități care devin victime ale oricărei forme de exploatare, violență sau abuz, inclusiv prin acordarea de servicii de protecție. Recuperarea și reintegrarea vor avea loc într-un mediu care favorizează sănătatea, bunăstarea, respectul de sine, demnitatea și autonomia persoanei și care ține cont de necesitățile specifice sexului și vârstei.
5. Statele Părți vor implementa legi și politici eficiente, inclusiv legislație și politici axate pe problematica femeii și a copilului pentru a asigura, atunci când este necesar, identificarea, investigarea și judecarea cazurilor de exploatare, violență și abuz împotriva persoanelor cu dizabilități.”

MASPA - Măsurile pentru promovarea non discriminării și incluziunii sociale în mediul școlar, comunitate și pe piața muncii pentru persoanele cu autism, cu focus pe comunitățile de roma

Proiect finanțat cu sprijinul financiar al Programului RO10-CORAI, program finanțat de Granturile SEE 2009-2014 și administrat de Fondul Român de Dezvoltare Socială.